

ΦΩΤΟΤΡΟΠΙΚΟ ΑΠΕΙΚΑΣΜΑ

Η εικόνα αφηγείται τις ιστορίες της σιωπής της. Στην πραγματικότητα, παριστάνει μεταισθήσεις του ορατού, που διαρκώς λανθάνει και συνεχώς αναζητείται. Όταν συνειδητοποιούνται οι συμβάσεις της ψευδαισθήσης και οι υποκείμενες διαλεκτικές τους σχέσεις, ο ρεαλισμός της εικόνας απέναντι στη ρευστότητα και τις αλλαγές, αποκτά έναν ουτοπικό χαρακτήρα. Εξ ου και οι παραστατικές «εικόνες» του δεν μπορούν να ανταγωνίζονται την πραγματικότητα, ούτε φυσικά και να εξαντλούνται στην πειστικότητα παρουσίασης των μορφών της, παρ'ότι κολακεύουν τον ναρκισσισμό μας. Στην περίπτωση που χρησιμοποιείται ο ψευδαισθητικός ρεαλισμός, ως μέσον και όχι ως εκφραστικός αυτοσκοπός, τότε στοχεύει –στο βάθος- προς την μετάδοση νύξεων της φευγαλέας και συγκρουσιακής αλήθειας, που υφίσταται με τους πληθυντικούς αριθμούς των εκδοχών της, των εξατομικεύσεων της, αλλά και του χρόνου, που αφήνει ίχνη και αποτυπώματα.

Σ'έναν τέτοιου είδους διαμεσολαβημένο ρεαλισμό εστιάζει την προσοχή του ο Βασίλης Σταύρου, διατρέχοντας ανάποδα τις σελίδες του χρόνου. Τα θέματα που επιλέγει, τα χρησιμοποιεί ως αφετηρία για τις δικές του εικονοποιητικές μεταμορφώσεις. Ό,τι ερεθίζει το βλέμμα του και διεγείρει συναισθαντικά το υποσυνείδητό του, μεταβιβάζεται στην εικαστική του «χειρονομιακή» γραφή. Ο ζωγράφος ξεκινά συνήθως από στοιχεία της καθημερινότητας, ανάγοντάς τα σε παρελθόντες καιρούς και στα παραλειπόμενα της σιωπής που τα καλύπτει, καθώς αναμοχλεύει απεικασματα απ' το υποκειμενικό και το συλλογικό ασυνείδητο. Στη φαντασιακή πορεία του ο καλλιτέχνης ακολουθεί, αφυπνίζει μνήμες και κυρίως ανακρούσματα απ' τα χρόνια της «αθωότητας». Ο «χαμένος καιρός» εξαργυρώνει τις απώλειές του, μετατρέποντάς τις σε οργανικές λειτουργίες των «πράξεων μιας ενδοσκόπησης που θυμίζει «μουσικές μεταγραφές» της πραγματικότητας, την οποία ο ίδιος ο Βασίλης ο Σταύρου διαμορφώνει με χρώματα, ως «αείποτε παλαιά» και πάντα νέα. Τα στάδια ανάπτυξης των θεμάτων του αντιστοιχούν, για τον λόγο αυτό, στις διαδικασίες γένεσης, αλλά και ανακυκλωτικής φθοράς των παριστανόμενων, χωρίς ωστόσο ο ζωγράφος να διακατέχεται - παρά την όποια λυρική του διάθεση - από νοσταλγικά σύνδρομα. Το «σημείο μηδέν» της γραφής του, είναι η οπτική αφορμή, το αρχικό μόνον ερέθισμα, προκειμένου με βάση αυτό να στοιχειοθετήσει τον μίτο της εικαστικής του «αφήγησης», με παράλληλη διεργασιακή ανάπτυξη των εκφραστικών του τρόπων, μεθόδων και μέσων που χρησιμοποιεί, τα οποία ανά στάδια εννοιοδοτούνται, προσφέροντας διαφορετικό σημασιολογικό περιεχόμενο σ' αυτήν καθ' αυτήν την «πράξη» της ζωγραφικής.

Με βάση έναν συνδιασμό φωτογραφικού αποτυπώματος, μεταξοτυπικών μεθόδων και ζωγραφικής, Ο Βασίλης Σταύρου οικοδομεί έναν οσμωτικό διάλογο ανάμεσα στην φωτομηχανική αλημεία και στην φυσική συμπεριφορά του διαδραστικού χρώματος. Από τη μια πλευρά, τα επίπεδα που το χρώμα δημιουργεί, λειτουργούν ως πολυκυτταρικοί ιστοί και παράλληλα ως καταλύτες στην «ματεριαλιστική» εν τέλει μεταφυσική, με την οποία επενδύεται το κάθε θέμα. Από την άλλη πλευρά, το χρώμα, (μέσα από την φυσικοχημική του συμπεριφορά, τους συνδυασμούς, την επικαλυπτικότητα, τις αντιπαραθέσεις, τις τονικότητες, τις παράδοξες εναρμονήσεις, την υφή επίσης και τη διαφάνεια, την φωτεινότητα και τη χροιά του), δημιουργεί μια στρωματογραφία που λειτουργεί ως διεγερτικός μοχλός ανάδυσης και διαπλοκής διαφόρων μεταβλητών εντυπώσεων και καταβολών της μνήμης.

Η φύση για τον Βασίλη Σταύρου, επέχει θέση αρχετύπου ή ομφάλιου λώρου. Διατηρεί άλλωστε νωπές τις μνήμες και κυρίως τα βιώματά του από το Ηπειρώτικο τοπίο, μέσα στο οποίο γαλουχήθηκε. Η πατρώα γη και τα προγονικά του χρώματα μετατρέπονται σε πυξίδα που δείχνει προς τον βορρά αλλά και προς την βορά του χρόνου. Μνήμες κι εντυπώσεις αναθρώνουν, που συνεχώς τις αναψηλαφεί νοερά, χωρίς διάθεση επιστροφής ή καταφυγής, όπως θα μπορούσε κανείς να υποθέσει. Ο ζωγράφος στην περίπτωση αυτή, αναλαμβάνει το ρόλο του «ανασκαφέα», εξιχνιάζοντας μεταισθήσεις που έχει αφήσει στον πυθμένα τις ροής του το ποτάμι της άγραφης ή ημιτελούς «ιστορίας», μέσα από τ' αποσιωπητικά της, που με τη σειρά τους έχουν μεταβληθεί σε κοιτάσματα ορυκτά και διαλάμποντα από το βάθος του υποσυνείδητου. Κάθε εικόνα στα έργα αυτά με την ελαφρά θόλωση που εμφανίζει, παρουσιάζεται ως ένα ιχνοθετούμενο

παλίμψηστο, που οι εσωτερικές του επαλληλίες αναμορφώνουν την «γραφή» των ενδιάμεσων επιφανειών, οι οποίες κατ'αντιστοιχία ανταποκρίνονται στα στάδια του μηχανισμού ανάσχυσης, ενδοπροβολής, αλληλουχίας και μετάπλασης των απορροφήσεων και μετατροπών της ψυχικής ενδοχώρας.

Η όλη διαδικασία θυμίζει μνημοτεχνικό και γεωδυναμικό «χρονικό», με τον ζωγράφο να αποδίδει πρωτογενή, ρυθμιστικό κι επενεργητικό ρόλο στο φως και στο νερό, μέσω των οποίων τα χρώματα, κατά την διαδικασία «παραγωγής» ή «εξόρυξης» τους, μεταστοιχειώνονται. Όσο για την γλώσσα της «γραφής», κάθε στάδιο τεχνικής και δημιουργικής ανάπτυξης γίνεται σύστημα αρθρώσεων, άλλοτε ρηματική επικράτεια, ενεργητικό επίσης διακείμενο ή μεσοσταθμική κατάσταση μιας εικόνας που συνεχώς καταλύεται κι ανασυγκροτείται, φτάνοντας σε ένα αποτέλεσμα που «παγώνει» το στιγμιαίο, υπονομεύοντας παράλληλα κάθε καθηλωτική του ασφάλεια.

Τα θέματα του Βασίλη Σταύρου αντλούνται από τους αγρούς της «έρημης χώρας» του και της υπαρξιακής μοναξιάς. Πολύκλαδα δέντρα αντιστέκονται, μέσα από ξέφωτα, σε έναν ακαθόριστο κι αινιγματικό ουρανό, την ώρα που τα φυλλώματά τους ντύνονται στα χρώματα του απομεσήμερου ή στους μελαγχολικούς κι αμφίθυμους τόνους ενός δειλινού. Αλλού πάλι, εγκαταλελειμμένα χωράφια που τα κατακεραύνωσε το αστροπελέκι, αποκαλύπτουν κουφάρια ηττημένων, αιωνόβιων κορμών, που ρημάζουν στις μοιραίες βουλές του χρόνου, σαν δεινοσαυρικά απολιθώματα. Η σχηματιζόμενη εικόνα του θέματος αποκτά διεργασιακή ηλικία, όπως εκείνη της γής ή της γλώσσας. Ξύλα παλαιά, λιθάρια της απαντοχής, εργαλεία θερισμού, σαν παρατημένα κτερίσματα, μετατρέπονται σε αδιάγνωστα επιφωνήματα, πράξεων ημιτελών που τις πήρε μαζί της η λήθη. Πεταμένα στην αχρηστία καθίσματα απελθόντων ή σκάλες ξεδοντιασμένες εμφανίζονται, όπως τα αναπάντητα ερωτηματικά, στις απροσδόκητες συναντήσεις του τυχαίου με το πιθανό, μέσα από απορριπόμενα όνειρα.

Σ' αυτό το τοπίο της Ρομφαίας που εξορίζει, έρχεται ξάφνου, ως απορία ή διαφυγή, ένα ζώο, σαν να δραπέτευσε απ' την Κιβωτό του Νώε και από τις παραδοξότητες της καθημερινότητας. Πρόκειται για το ζώο θεματοφύλακα, το ζώο που “τον τόπον φυλάττει”, όπως οι ακρίτες και οι μοναχοί. Το ζώο που, ίδιο κι απaráλλαχτο, ενοποιεί τον χρόνο ανάμεσα στα παρελθόντα, στα τωρινά και στα μελλούμενα. Ελεύθερα πολιορκημένο αυτό το ζώο, κυριαρχεί ακηδεμόνευτο, στην πρόσφατη ενότητα των έργων του Βασίλη Σταύρου. Γίνεται λώρος και συνέχεια ζωής, αλλά και ταυτόχρονα εξωτικό «στοιχείο», όπως εμφανίζεται στην μεταβιομηχανική και ηλεκτρονική εμπειρία που σήμερα. Βιώνουμε. Κοιτάζει επίμονα τον θεατή, ως μαρτυρία και παρουσία ακατάλυτη, ενσαρκώνοντας την “φωνή” του τοπίου- ενεργητική, μέση και παθητική- ή γίνεται σύστοιχο αντικείμενο του περιβάλλοντος, όπως ο μίτος της Αριάδνης, όταν ενσωματώθηκε σημασιολογικά και όλη η διαδρομική πορεία του λαβύρινθου, την στιγμή κατά την οποία έφτασε ο Θησέας να αντικρίσει τον Μινώταυρο.

Όσο για τον ρεαλισμό, αυτός επικεντρώνεται, στην εμπράγματη διαδικασία που είναι εγκιβωτισμένη μέσα σ' αυτά τα έργα του Βασίλη Σταύρου. Την Μαρτυρία καταγραφής της φόρμας από τον φωτογραφικό φακό, την χρησιμοποιεί ο ζωγράφος ως διαδικαστικό ντοκουμέντο, θυμίζοντας τα «αντίβολα» ή «αθήβολα» των βυζαντινών. Παράλληλα την χρησιμοποιεί και ως δομικό κάρναβο, που διεργασιακά υφίσταται ενώ τροποποιείται-ως μέρος του λόγου της εικόνας- από τις επικαλύψεις και αποκαλύψεις χρωμάτων και νοημάτων. Το δε υπόστρωμα του έργου, δεν είναι διόλου ρεαλιστικό εφ'ής στιγμής αποτελείται από αφαιρετική, χειρονομιακή γραφή, που την ακολουθούν συστάδες εξπρεσιονιστικής πινελιάς, οι οποίες δέχονται επάνω τους την φωτογραφική ζελατίνη, με το φως κατόπιν και το νερό να απαυγάζουν ή να αποπλένουν τις χρωματικές περιπέτειες των επιφανειών. Αν ο ρεαλισμός σ' αυτά τα έργα υφίσταται, είναι γιατί εξολοθρεύεται, χωρίς παρά ταύτα να εξαφανίζεται, ανταλλάσσοντας την πειστικότητά του με την υποβλητικότητα της ατμόσφαιρας που διαρκώς μεταμορφώνει την πραγματικότητα σε ένα μεταίχμιακό και ταυτόχρονα ενορατικό πεδίο. Εκεί, που όλα μπορούν να συμβούν, πίσω από τις νεφέλες των χρωμάτων, καθώς νέα ποιητικά σθένη αναδύονται, διαποτίζοντας με εσωτερική πνοή την «σήμερον, ως αύριον και ως χθές», σύμφωνα με τον Εμπειρικό στίχο.

2007. Αθηνά Σχινά Ιστορικός τέχνης

Αθηνά Σχινά - Ομιλία 1 Φεβρουαρίου 2007, αίθουσα τέχνης “Εικαστικός Κύκλος”-Αθήνα

«...σε κάθε κουβέντα ο Βασίλης Σταύρου έχει γραμμένη τη γενέθλια γή στις φτέρνες του και την καρδιά του. Ανα πάσα στιγμή ξεπετάγεται η ιδιαίτερή του πατρίδα, τα βιώματα, τα ακούσματα του κι αυτά μεταφέρει στη ζωγραφική του με έναν σύγχρονο τρόπο, βέβαια. Μας παραπέμπει λοιπόν σ' αυτούς τους τόπους της μνήμης, των βιωμάτων, της νοσταλγίας, γιατί όχι, της ουτοπίας θα έλεγα μ' άλλα λόγια, σε τόπους που έχουν ερημωθεί αλλά κάτι διατηρούν. Αυτό το κάτι που διατηρούν για τον Βασίλη Σταύρου λειτουργεί ως αρχέτυπο. Εκεί παραπέμπει, αυτό το τοπίο επεξεργάζεται στα έργα του χρησιμοποιώντας τεχνικές φωτομηχανικές, τεχνικές που αφορούν τη ζωγραφική, τη μεταξοτυπία και τη φωτογραφία καθεαυτή.

Το διαδραστικό μέρος, η διαδικασία, στον Βασίλη Σταύρου έχει έναν ιδιαίτερο λόγο και αυτή αποτυπώνεται στο τελικό αποτέλεσμα. Αν δει κανείς το εργαστήριό του (και θα έχουμε τη χαρά να δούμε ένα εξαιρετικό ντοκιμαντέρ –video που έχει δημιουργήσει ο Άγγελος ο Πανάγου), θα δούμε πώς, ανα στάδιο, η εικόνα μεταμορφώνεται χημικά κι αλχημικά στα χέρια του. Εμείς βλέπουμε το τελευταίο στρώμα αλλά πάντοτε διακρίνουμε όλη αυτή τη διαστρωμάτωση που έχει προηγηθεί και η οποία δεν αφορά το επίπεδο προετοιμασίας, αφορά τεκταινόμενα της εικόνας. Όλα είναι εμφανή, λιγότερο ή περισσότερο στο τελικό αποτέλεσμα. Τι επιτυγχάνει μ' αυτόν τον τρόπο ο Βασίλης Σταύρου; Κατ' αρχήν μία επιβλητική ατμόσφαιρα. Μια ατμόσφαιρα που σε παραπέμπει κάπου και σε απομακρύνει από κάθε συσχετισμό, γιατί κατορθώνει μια εγγύτητα και μια αποστασιοποίηση ταυτόχρονα. Μία αναδιπλωτική φθορά που διαμορφώνει μέσα από τα υλικά του. Τα γερνά και τα καταστρέφει για να τα ανασυντάξει μέσα από έναν άλλο κόσμο δικό του, δίνοντας εν τέλει τα παραλειπόμενα της εικόνας, μέσα από τα χρώματα και τα σχήματά του. Είπα τα χρώματα και τα σχήματά του γιατί οι μορφές εμφανίζονται ως αποτυπώματα.

Ονομάζει την έκθεση « Το βλέμμα του ζώου ». Ουσιαστικά το ζώο είναι ο καθρέφτης του εαυτού, που γίνεται ετερότητα μέσα στα έργα του. Βλέπουμε αυτό το ζώο, που μας αντικατοπτρίζει και ουσιαστικά αντικατοπτρίζει την αμηχανία, την ενοχή μας, την μελαγχολία, την αισιοδοξία, την νοσταλγία ..“Όλα αυτά τα αμφίθυμα συναισθήματα τα διακρίνουμε μέσα απ' αυτό το βλέμμα, το βλέμμα του ζώου που είναι θεματοφύλακας του τόπου του, γιατί ο τόπος στον Βασίλη Σταύρου γίνεται τρόπος ζωγραφικής.

Ετσι λοιπόν έχουμε αυτή την ερημιά, την εγκατάλειψη, αλλά και την θεματοφυλακή μέσα απ' το βλέμμα του ζώου. Είναι, όπως γράφω και στο κείμενό μου, αυτό που λέν οι μοναχοί όταν τους ρωτήσεις : «Τι ποιείς μοναχέ ;» και η συνήθης απάντηση: «Τον τόπον φυλάττω », είναι η αναγνωριστική φράση. Λοιπόν αυτά τα ζώα τον τόπον φυλάττουν, χωρίς να το θέλουν, χωρίς να το επιδιώκουν, βρέθηκαν εκεί. Και αυτά είναι τα εφελτήρια για να αναχθεί κανείς στα αρχέτυπα, σε ζωή και κόσμο, που έχει αποδράσει. Αλλά πάντοτε αναφύεται, μέσα απ' το πηγάδι του συλλογικού ασυνειδήτου και από μια πραγματικότητα που είτε είναι διαλυμένη, με χαμόκλαδα, σπασμένες καρέκλες, απελθόντες ανθρώπους, είτε σκάλες που δεν οδηγούν πουθενά, παρά σ' αυτήν την ουτοπία που έλεγα, όλη αυτή η ερήμωση του τοπίου και η ενυδάτωση από το βλέμμα και η παρουσία του ζώου που δεν ξέρει δεν γνωρίζει, όμως είναι σαν να ξέρει και να γνωρίζει και σαν να εγγράφει μέσα του όλη αυτή την απελθούσα ιστορία, έρχεται να μας τα παρουσιάσει μ' έναν δικό του τρόπο ο Βασίλης Σταύρου, με χρώματα που θυμίζουν παληές επιχρωματισμένες φωτογραφίες του 19^{ου} αιώνα, θυμίζουν αλλοτινούς καιρούς, αλλά, με ένα σύγχρονο « βλέμμα » .

Θα μπορούσε η ζωγραφική του να τείνει προς την νοσταλγία, προς κάτι παλιό. Δεν είναι όμως γιατί αν δει κανείς το διαδραστικό χρώμα τις διαδικασίες και πώς αυτές μεταμορφώνουν το θέμα ανά στάδιο, θα καταλάβει ότι είναι ένας απ' τους σύγχρονους καλλιτέχνες, που παλεύει με τα υλικά του, προσπαθεί να τους προσδώσει έκφραση και φωνή και νομίζω ότι το επιτυγχάνει, σ' αυτό το ούτως ή άλλως υποβλητικό αποτέλεσμα στο οποίο μας μπει. “Ηθελα να τον ευχαριστήσω που μου έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθώ με τη δουλειά του σ' αυτή την έκθεση, (ξαναθυμήθηκα κι όλα όσα είχα δει απ' τα παλαιά του έργα), του εύχομαι να πάει καλά αυτή η έκθεση, και ν' αγαπηθεί από τον κόσμο.»